

Гаджук Олена Сергіївна,
доктор філософії,
помічник-консультант
народного депутата України
м. Київ, Україна

СИСТЕМНІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ КРИМІНАЛЬНОГО І КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

У статті розглядається системний характер міжгалузевих зв'язків кримінального і конституційного права. На прикладі кримінально-правових норм з бланкетними диспозиціями проілюстровано системне функціонування міжгалузевих взаємозв'язків кримінального і конституційного права. Показано значення міжгалузевих зв'язків у ситуації, яка потребує негайного ухвалення практичних рішень з боку правозастосовника, виходячи з наявних правових норм. Наведено приклад прямої дії конституційної норми. Підтверджено позицію, що конституційні норми прямої дії потенційно повинні застосовуватись у випадку прогалин у кримінальному праві або колізій між нормами Конституції України і положеннями норм КК України. Висловлено думку, що, незважаючи на ієрархічний (а за деякими джерелами – субординаційний) характер зв'язків конституційного і кримінального права, міжгалузеві відносини цих галузей права все ж мають характеризуватися поняттям “взаємозв'язок”.

Ключові слова: кримінальне право, конституційне право, галузь права, системний, міжгалузевий, взаємозв'язок

Міжгалузеві зв'язки кримінального права розглядаються нині як важлива частина предмета науки кримінального права. Необхідність збалансування сфер правового регулювання, визначення кордонів певних галузей права і місць, де ці галузі впливають одна на одну, сьогодні становить одне із завдань теорії кримінального права. Деякі теоретичні здобутки в аспекті взаємозв'язків певних галузей права в сучасній науці кримінального права уже набули статусу доктрини – тобто стали положеннями, що уже наближені до догми. Одним з таких визнаних і підтримуваних положень є підпорядкованість (або як ще її називають в теорії – “субординаційна залежність”, “ієрархічний характер” тощо) кримінального права щодо права конституційного.

Як норми прямої дії положення конституційного права підлягають безпосередньому застосуванню у практиці вирішення питань про притягнення (непритягнення) до кримінальної відповідальності. Ще одним доктринальним положенням, яке впливає з ієрархічного характеру зв'язків між аналізованими галузями, є таке: у випадку колізій між положеннями кримінального і конституційного права перевагу мають останні. Проте цьому застосуванню, як і будь-якому іншому акту застосування права, має передувати етап тлумачення змісту правових норм, і цей етап ускладнюється через одночасне звернення до положень двох галузей, кожна з яких є частиною єдиної правової

системи держави. Виходячи з цього, ми повинні вести мову про *системний* характер такого тлумачення, а відповідні зв'язки галузей конституційного і кримінального права визначати як *системні*.

Зв'язки кримінального права з конституційним правом, як один з проявів міжгалузевої взаємодії, уже піддавалися вивченню в теорії кримінального права, щоправда безпосереднім предметом таких досліджень на дисертаційному рівні не була зазначена взаємодія. В Україні захищено кілька дисертаційних праць, в яких розглянуто різні аспекти взаємозв'язків кримінального і конституційного права.

Один із підрозділів докторської дисертації М. І. Колоса присвячено вивченню питань удосконалення кримінального права засобами національної конституційної юрисдикції в період 2001–2017 рр. У цій частині дослідження автор аналізує кримінально-правові наслідки деяких рішень Конституційного Суду України [1, с. 355–365]. У дисертації О. І. Денькович розглянуто проблеми тлумачення кримінально-правових норм Конституційним Судом України, проаналізовано підходи до розуміння такого тлумачення, встановлено види актів Конституційного Суду України, які, по суті, є формою кримінального права [2]. Вивчаючи джерела кримінально-правового регулювання в Україні, О. С. Кузембаєв один з підрозділів дисертації присвячує конституційним актам як джерелам відповідного регулювання, до яких віднесено, по-перше, норми Конституції України, що мають кримінально-правовий характер і володіють ознаками регулятивних норм, по-друге, – рішення Конституційного Суду України, оскільки в деяких з них сформульовані нові нормативні кримінально-правові позиції, що виконують функцію регулювання кримінально-правових відносин [3, с. 12].

Значну кількість корисних наукових праць в аспекті нашого дослідження містить збірка тез доповідей учасників науково-практичної конференції “Конституційні засади кримінального права України”, проведена 22 грудня 2020 р. кафедрою кримінально-правової політики і кримінального права Київського національного університету імені Тараса Шевченка [4]. Так само низкою публікацій про зв'язки кримінального і конституційного права наповнена збірка тез учасників міжнародної науково-практичної конференції “Наука кримінального права в системі міждисциплінарних зв'язків” (Харків, 2014 р.) [5].

Корисним джерелом для вивчення зв'язків кримінального і конституційного права є навчальний посібник “Питання кримінального права у рішеннях Конституційного Суду України” (Львів, 2015 р.), упорядниками якого є Л. П. Брич, О. І. Денькович, Л. В. Курило і В. Є. Ясеницький [6].

Під час аналізу інших дослідницьких праць – наукових статей, тез наукових доповідей, повідомлень тощо – в яких вивчаються ті або інші аспекти проблематики міжгалузових зв'язків кримінального і конституційного права, нашу увагу привернули, зокрема, твори таких авторів, як П. П. Андрушко [7; 8], Ю. В. Баулін [9], О. О. Дудоров [10], К. П. Задоя [11], С. Я. Лихова [12], В. П. Тихий [13], С. С. Яценко [14].

При цьому корисним був і науковий доробок представників *інших юридичних наук*. Нами проаналізовано деякі праці таких вчених, як М. В. Костицький [15], С. В. Різник [16], А. А. Яковлєв [17] і деяких інших науковців.

Згадані праці зазначених дослідників створюють необхідний науково-теоретичний базис. Як видно з цих праць, “взаємні відносини” кримінального і конституційного права мають безліч питань, і висвітлення бодай частини з них призведе до виходу за межі розумного обсягу наукової статті. Саме тому ми вирішили зупинитися на окремому аспекті системного взаємозв’язку кримінального і конституційного права України і висвітлити роль конституційного права в ухваленні рішень у правозастосовній практиці з кримінального права, а також проілюструвати вплив положень конституційного права на розвиток кримінально-правової думки.

Тому завданням цієї статті є ілюстрація системного функціонування взаємозв’язків кримінального і конституційного права у двох типах ситуацій – одні з них потребують негайного ухвалення практичних рішень відповідними суб’єктами правозастосування, виходячи з наявних правових норм (*de lege lata*), інші – передбачають приведення положень кримінального права у відповідність до конституційних положень з часом (*de lege ferenda*).

Проблема розуміння норм з бланкетною диспозицією. Автори навчальної літератури з кримінального права завжди на першому місці розташовують положення про зв’язок кримінального права з конституційним правом. Так, О. О. Дудоров і М. І. Хавронюк підкреслюють: “Первинне та основоположне значення для кримінального права має конституційне право, взаємозв’язок з яким відрізняється від інших видів міжгалузевих зв’язків. Зв’язок вказаних галузей права має ієрархічний характер” [18, с. 34].

Крім цього, визнано як доктринальне положення і підтверджено науковими дослідженнями, що норми Конституції України є нормами прямої дії, які потенційно повинні застосовуватись у випадку прогалин у праві або суперечностей між нормами Конституції України і тими положеннями, що містяться в КК України [3, с. 12].

Сьогодні на практиці склалася неоднозначна ситуація, пов’язана з тлумаченням кримінально-правових норм з бланкетними диспозиціями. Застосовуючи поняття “бланкетна диспозиція”, ми погоджуємося з його розумінням, запропонованим у працях Г. З. Яремко – йдеться про “структурний елемент заборонної кримінально-правової норми, який безпосередньо лише абстрактно називає або описує склад злочину, а для встановлення конкретних його ознак відсилає (прямо чи опосередковано) до норм інших галузей права, що можуть бути формалізовані у нормативно-правових актах, нормативно-правових договорах та правових звичаях, і які виступають додатковою нормативною підставою кримінально-правової кваліфікації” [19, с. 7]. Проблема полягає в тому, що норми інших галузей права, на протигагу кримінальному праву, часто зазнають більш динамічних змін. У такому разі може трапитися ситуація, що на момент вчинення діяння суб’єктом є чинною одна редакція нормативно-правового акта іншої (не кримінальної) галузі права, а під час досудового розслідування чи в судових стадіях процесу – інша редакція. Це може призводити взагалі до втрати протиправності у межах іншої галузі права.

У зв’язку із цим сьогодні в науці кримінального права висловлено суперечливі наукові позиції. З одного боку дискусії перебуває, наприклад, суддя Верховного Суду Н. О. Антонюк; на її думку, зміна іншого нормативно-правового акта не тягне зміну

кримінального закону. З іншого боку – науковці А. А. Музика і С. Р. Багіров вважають, що у таких випадках відбувається зміна змісту кримінального закону зі збереженням його зовнішньої форми [20, с. 110].

На нашу думку, в аспекті аналізованого дискурсу необхідно торкнутися проблеми міжгалузевих системних зв'язків конституційного та кримінального права. Так, у дисертаційній праці О. І. Денькович сформульовано обґрунтований висновок про те, що “упродовж тривалого часу у загальній теорії права усталеним був підхід, за яким нормативно-правовий акт вважали основною формою права. Як наслідок – традиційним у кримінальному праві був підхід, що кримінальний закон є єдиною формою кримінального права. Враховуючи динамічний розвиток кримінально-правової науки, а також новітні тенденції у правовій доктрині, цей підхід сьогодні вже не є превалюючим. КК України не є єдиною формою кримінального права, а положення ст. 3 КК України тільки вказують на те, що кримінальний закон може розглядатися виключно з позиції основної його форми, але не єдиної. Ст. 3 КК України не узгоджена з чинним законодавством України і не охоплює всі тенденції сучасної правової науки” [2, с. 12–13].

Як вбачається з наведеного, О. І. Денькович має рацію в тому, що кримінальний закон не є єдиним джерелом кримінального права.

Важливо наголосити, що О. О. Дудоров і М. І. Хавронюк теж раніше висловлювали думку, яка спростовує сучасну позицію пані Н. О. Антонюк. Науковці стверджують: “Разом з тим постає питання про кримінально-правове реагування на ситуації, в яких поліпшення правового становища того, хто вчинив злочин, стає результатом змін не кримінального закону, а тих нормативно-правових актів, до яких відсилають бланкетні диспозиції норм КК. Покликані регламентувати не кримінально-правові наслідки вчинених злочинів, а правомірну поведінку особи у певних сферах життєдіяльності нормативно-правові акти, до яких відсилають бланкетні диспозиції норм КК, незважаючи на їх істотний вплив на окреслення меж злочинного, не можуть визнаватись власне законом про кримінальну відповідальність, як цього прямо вимагає ч. 1 ст. 5 КК. Однак ця обставина навряд чи може вплинути на остаточний висновок про необхідність надання закону у розглядуваній ситуації зворотної сили. Річ у тім, що ч. 1 ст. 58 Конституції України, яка має найвищу юридичну силу і норми якої є нормами прямої дії (ст. 8 Конституції), сформульована таким чином, що вона дозволяє охопити випадки опосередкованої декриміналізації. Нею передбачено зворотню дію в часі законів та інших нормативно-правових актів незалежно від їх галузевої належності за умови, що вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи (треба так розуміти – і кримінальну також)” [18, с. 35].

Правильно зазначає О. І. Денькович, що Конституційний Суд України вказує на залежність змісту терміна “законодавство” від особливостей суспільних відносин, які регулює відповідна галузь права, а тому є доцільним, щоб цей Суд сформулював правову позицію про те, які форми права належать до законодавства у галузі кримінального права [2, с. 13].

Таким чином, зміст ч. 1 ст. 58 Конституції України як норми прямої дії підлягає врахуванню під час вирішення питання про зворотню дію в часі кримінально-правової

норми з бланкетною диспозицією. Цей приклад наочно ілюструє системний характер міжгалузевих зв'язків конституційного і кримінального права.

Залишається ще одне цікаве теоретичне питання, яке має значення для майбутніх положень кримінального закону: має йтися про *зв'язки* чи *взаємозв'язки* кримінального права з іншими галузями права? І чи є в нас підстави стверджувати, що у разі міжгалузевих “контактів” конституційного і кримінального права має йтися лише про *зв'язок*, оскільки відносини цих галузей мають вектор, спрямований від конституційного права до кримінального?

Це питання, за нашими спостереженнями, ще не ставилося в теорії вітчизняного кримінального права. Після певних роздумів, доходимо таких висновків. Незважаючи на ієрархічний (а за деякими джерелами субординаційний) характер зв'язків конституційного і кримінального права, відносини цих галузей права все ж мають характеризуватися поняттям *взаємозв'язки*. Хоча у співвідношенні їх одне з одним, у ситуаціях колізії пріоритет мають конституційні положення як норми прямої дії, проте кримінальне право теж має вплив на конституційне право як засіб охорони конституційних прав і свобод. Деякі положення конституційного права набувають уточнень у межах галузі кримінального права. Наприклад, положення ч. 2 ст. 68 Конституції України, згідно з якими незнання законів не звільняє від юридичної відповідальності, не завжди можуть напряду діяти в кримінальному праві без урахування специфіки його принципів, зокрема принципу відповідальності лише за наявності вини. Тому, якщо особа через надзвичайні об'єктивні обставини не могла усвідомлювати протиправний характер своєї поведінки (йдеться, наприклад, про ситуацію необізнаності з новим регулятивним законодавством), то вона може підлягати кримінальній відповідальності лише за двох умов. По-перше, якщо ця особа мала юридичний обов'язок знати відповідні норми і в такий спосіб могла усвідомити протиправність своєї поведінки; по-друге, якщо за завдану шкоду передбачено відповідальність як за необережний злочин. У випадку недотримання хоча б однієї з цих умов – кримінальна відповідальність взагалі виключається.

У підсумку зазначимо таке. На прикладі системного тлумачення кримінально-правових і конституційних приписів, узятих в аспекті норм з бланкетними диспозиціями, проілюстровано системне функціонування міжгалузевих взаємозв'язків кримінального і конституційного права у ситуації, яка потребує негайного ухвалення практичних рішень з боку правозастосовника, виходячи з наявних правових норм. Наведено приклад прямої дії норми, передбаченої ч. 1 ст. 58 Конституції України, чим підтверджено позицію, що конституційні норми прямої дії потенційно повинні застосовуватись у випадку прогалин у кримінальному праві або колізій між нормами Конституції України і положеннями норм КК України.

Сформульована відповідь на теоретичне питання: чи є підстави стверджувати, що у разі міжгалузевих “контактів” конституційного і кримінального права має йтися лише про *зв'язок*, оскільки відносини цих галузей мають вектор, спрямований від конституційного права до кримінального? Незважаючи на ієрархічний (а за деякими джерелами субординаційний) характер зв'язків конституційного і кримінального права, міжгалузеві відносини цих галузей права все ж мають характеризуватися поняттям *взаємозв'язки*. Напрямок теоретичних пошуків, що акцентує увагу на взаємозв'язках кри-

мінального права з іншими галузями права, належить до перспективних і таких, що потребує подальших наукових розвідок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колос М. І. Українське кримінальне право: походження, розвиток і сучасність: дис. ... д-ра юрид. наук. Острог, 2019. 471 с.
2. Денькович О. І. Тлумачення кримінально-правових норм у рішеннях Конституційного Суду України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2015. 19 с.
3. Кузембаєв О. С. Джерела кримінально-правового регулювання в Україні: доктринальні аспекти: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2017. 22 с.
4. Конституційні засади кримінального права України: збірка тез доповідей учасників наук.-практ. конференції з нагоди дня народження судді Конституційного Суду України (1996–2001), члена-кореспондента Національної академії правових наук України, професора Станіслава Сергійовича Яценка (1936 – 2014). Київ: Київськ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка, 2020. 143 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/11jSTIXnnCmZHMis6ugGm4fbQSevIo0A/view?pli=1> (дата звернення: 24.09.2023).
5. Наука кримінального права в системі міждисциплінарних зв'язків: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 9 – 10 жовт. 2014 р. / редкол.: В.Я. Тацій (голов. ред.), В. І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. Харків: Право, 2014. 536 с.
6. Питання кримінального права у рішеннях Конституційного Суду України: навч. посібник / упоряд. Л. П. Брич, О. І. Денькович, Л. В. Курило, В. Є. Ясеницький; вид. друге, доп. Львів: ЛьвДУВС, 2015. 264 с.
7. Андрушко П. П. Кримінально-правова охорона конституційного права громадян на недоторканність приватного життя. *Вісник Конституційного Суду України*. 2005. № 2. С. 43–50.
8. Андрушко П. П., Давидович І. І., Задоя К. П. Проблема визнання суддів Конституційного Суду України суб'єктами злочинів за статтею 375 КК України: доктринальний підхід. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2020. № 2. С. 114–118.
9. Баулін Ю. В. Кримінальна відповідальність та покарання в рішеннях Конституційного Суду України. Тези виступу до круглого столу, присвяч. 80-річчю з дня народж. проф. С. С. Яценка (23 грудня 2016 р.). *Юридичний вісник України*. 2017. № 8 (1128). С. 12–13.
10. Дудоров О. О. До питання про кримінально-правовий вимір конституційного принципу верховенства права. *Конституційні засади кримінального права України*: збірка тез доповідей учасників наук.-практ. конференції з нагоди дня народження судді Конституційного Суду України (1996–2001), члена-кореспондента Національної академії правових наук України, професора Станіслава Сергійовича Яценка (1936–2014). Київ: Київськ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка, 2020. С. 25–38.
11. Задоя К. П. До питання про відповідність Конституції України інституту заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб. *Проблеми науки кримінального права та їх вирішення у законотворчій та правозастосовній діяльності*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 8–9 жовт. 2015 р. / редкол.: В. Я. Тацій (голов. ред.), В. І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. Харків: Право, 2015. С. 233–238.
12. Лихова С. Я. Конституція України та кримінальне законодавство України (окремі питання взаємодії). *Вісник Конституційного Суду України*. 2005. № 2. С. 95–100.
13. Тихий В. П. Кримінальне право України і конституційне право України. *Вісник Конституційного Суду України*. 2005. № 2. С. 63–72.
14. Яценко С. С. Конституційний принцип презумпції невинуватості та інститут кримінальної відповідальності в праві України і деяких інших європейських держав: порівняльний аспект. *Вісник Конституційного Суду України*. 2005. № 2. С. 51–58.

15. Костицький М. В. Теоретичне та практичне значення рішень Конституційного Суду України для реалізації норм кримінального права. *Вісник Конституційного Суду України*. 2005. № 2. С. 79–82.

16. Різник С. В. Конституційність нормативних актів: сутність, методологія оцінювання та система забезпечення в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2021. 473 с.

17. Яковлев А. А. Конституційний процес в Україні: теоретичні і практичні аспекти реалізації: дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2021. 436 с.

18. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Кримінальне право: навчальний посібник. За заг. ред. М. І. Хавронюка. Київ: Ваїте, 2014. 944 с.

19. Яремко Г. З. Бланкетні диспозиції в статтях Особливої частини Кримінального кодексу України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2010. 22 с.

20. Музика А. А., Багіров С. Р. Верховенство права і правовий прагматизм як наукові методи дослідження. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Т. 30. № 3. С. 98–125.

REFERENCES

1.. Kolos, M.I. (2019). *Ukrainske kryminalne pravo: pokhodzhennia, rozvytok i suchasnist. "Ukrainian criminal law: origin, development and modernity"*: diss. ... Doctor of Juridical Sciences. Ostrog. 471 p. [in Ukrainian].

2. Denkovych, O.I. (2015). *Tlumachennia kryminalno-pravovykh norm u rishenniakh Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy. "Interpretation of criminal law norms in the decisions of the Constitutional Court of Ukraine"*: thesis ... Candidate of Juridical Sciences. Lviv. 19 p. [in Ukrainian].

3. Kuzembaiev, O.S. (2017). *Dzherela kryminalno-pravovoho rehuliuвання v Ukraini: doktrynalni aspekty. "Sources of criminal law regulation in Ukraine: doctrinal aspects"*: thesis ... Candidate of Juridical sciences. Odesa. 22 p. [in Ukrainian].

4. Konstytutsiini zasady kryminalnoho prava Ukrainy. "Constitutional principles of the criminal law of Ukraine": a collection of abstracts of the reports of the scientific-practical participants. conference on the occasion of the birthday of the judge of the Constitutional Court of Ukraine (1996–2001), a corresponding member of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Professor Stanislav Serhiiovych Yatsenko (1936–2014). Kyiv: Taras Shevchenko National University of Kyiv, 2020. 143 p. URL: <https://drive.google.com/file/d/11jSTIXnnCmZHMis6ugGm4fbQSevIo0A/view?pli=1>. (Date of Application: 24.09.2023) [in Ukrainian].

5. Nauka kryminalnoho prava v systemi mizhdystsyplinarnykh zviazkiv. "The science of criminal law in the system of interdisciplinary relations": materials of the international science and practice conference, October 9-10 2014 / editorial board: V.Ya. Tatsii (chief ed.), V.I. Borysov (deputy chief ed.) and others. Kharkiv: Pravo, 2014. 536 p. [in Ukrainian].

6. Pytannia kryminalnoho prava u rishenniakh Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy. "Issues of criminal law in decisions of the Constitutional Court of Ukraine": study guide / edited by L.P. Brych, O.I. Denkovych, L.V. Kurylo, V.Ye. Yasenitskyi. Lviv: Lviv State University of Internal Affairs, 2015. 264 p. [in Ukrainian].

7. Andrushko, P.P. (2005). *Kryminalno-pravova okhorona konstytutsiinoho prava hromadian na nedotorkannist pryvatnoho zhyttia. "Criminal law protection of the constitutional right of citizens to the inviolability of private life"*. Bulletin of the Constitutional Court of Ukraine. No. 2. Kryminalno-pravova okhorona konstytutsiinoho prava hromadian na nedotorkannist pryvatnoho zhyttia. P. 43-50 [in Ukrainian].

8. Andrushko, P.P., Davydovych, I.I. and Zadoia, K.P. (2020). *Problema vyznannia suddiv Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy subiektamy zlochyniv za statteiu 375 KK Ukrainy: doktrynalnyi pidkhid. "The problem of recognizing judges of the Constitutional Court of Ukraine as subjects of crimes under Article 375 of the Criminal Code of Ukraine: a doctrinal approach"*. Actual problems of domestic jurisprudence. No. 2. P. 114-118 [in Ukrainian].

© Hadzhuk Olena, 2023

9. *Baulin, Yu.V.* (2017). Kryminalna vidpovidalnist ta pokarannia v rishenniakh Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy. "Criminal responsibility and punishment in decisions of the Constitutional Court of Ukraine". Abstracts of the speech to the round table, dedicated. On the 80th anniversary of his birth, Prof. S.S. Yatsenko (December 23, 2016). Legal Bulletin of Ukraine. No. 8 (1128). P. 12-13 [in Ukrainian].

10. *Dudorov, O.O.* (2020). Do pytannia pro kryminalno-pravovyi vymir konstytutsiinoho pryntsyphu verkhovenstva prava. "On the question of the criminal-legal dimension of the constitutional principle of the rule of law. Constitutional principles of the criminal law of Ukraine": a collection of abstracts of reports of the participants of science and practice. conference on the occasion of the birthday of the judge of the Constitutional Court of Ukraine (1996–2001), corresponding member of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Professor Stanislav Serhiiovych Yatsenko (1936–2014). Kyiv: Taras Shevchenko National University of Kyiv. P. 25-38 [in Ukrainian].

11. *Zadoia, K.P.* (2015). Do pytannia pro vidpovidnist Konstytutsii Ukrainy instytutu zakhodiv kryminalno-pravovoho kharakteru do yurydychnykh osib. Problemy nauky kryminalnogo prava ta yikh vyrishennia v pravotvorchii ta pravozastosovnii. "On the question of compliance of the Constitution of Ukraine with the institution of measures of a criminal legal nature against legal entities. Problems of the science of criminal law and their solution in law-making and law-enforcement activities": materials of the international science and practice conference, October 8-9, 2015 / ed. board: V.Ya. Tatsii (chief editor), V.I. Borysov (deputy chief ed.) and others. Kharkiv: Pravo. P. 233-238 [in Ukrainian].

12. *Lykhova, S.Ya.* (2005). Konstytutsiia Ukrainy ta kryminalne zakonodavstvo Ukrainy (okremi pytannia vziaimodii). "Constitution of Ukraine and criminal legislation of Ukraine (separate issues of interaction)". Bulletin of the Constitutional Court of Ukraine. No. 2. P. 95-100 [in Ukrainian].

13. *Tykhyy, V.P.* (2005). Kryminalne pravo Ukrainy i konstytutsiine pravo Ukrainy. "Criminal Law of Ukraine and Constitutional Law of Ukraine". Bulletin of the Constitutional Court of Ukraine. No. 2. P. 63-72 [in Ukrainian].

14. *Yatsenko, S.S.* (2005). Konstytutsiinyi pryntsyph prezumptsii nevynuvatosti ta instytut kryminalnoi vidpovidalnosti v pravi Ukrainy i deiakykh inshykh yevropeiskykh derzhav: porivnialnyi aspekt. "Constitutional principle of the presumption of innocence and the institution of criminal responsibility in the law of Ukraine and some other European states: a comparative aspect". Bulletin of the Constitutional Court of Ukraine. No. 2. P. 51-58 [in Ukrainian].

15. *Kostytskiy, M.V.* (2005). Teoretychne ta praktychne znachennia rishen Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy dlia realizatsii norm kryminalnogo prava. "Theoretical and practical significance of decisions of the Constitutional Court of Ukraine for the implementation of criminal law norms". Bulletin of the Constitutional Court of Ukraine. No. 2. P. 79-82 [in Ukrainian].

16. *Riznyk, S.V.* (2021). Konstytutsiynist normatyvnykh aktiv: sutnist, metodolohiia otsiniuvannia ta systema zabezpechennia v Ukraini. "Constitutionality of regulatory acts: essence, evaluation methodology and system of provision in Ukraine": dissertation ... Doctor of Juridical Sciences. Kyiv. 473 p. [in Ukrainian].

17. *Yakovliev, A.A.* (2021). Konstytutsiinyi protses v Ukraini: teoretychni i praktychni aspekty realizatsii. "Constitutional process in Ukraine: theoretical and practical aspects of implementation": dissertation. ... Doctor of Juridical Sciences. Kharkiv. 436 p. [in Ukrainian].

18. *Dudorov, O.O., Havroniuk, M.I.* (2014). Kryminalne parvo. "Criminal law": a study guide. Gen. ed. M.I. Havroniuk. Kyiv: Vaite. 944 p. [in Ukrainian].

19. *Yaremko, H.Z.* (2010). Blanketni dyspozytsii v statyakh Osoblyvoi chastyny Kryminalnogo kodeksu Ukrainy. "Blanket dispositions in the articles of the Special part of the Criminal Code of Ukraine": thesis ... Candidate of Juridical Sciences. Lviv. 22 p. [in Ukrainian].

20. *Muzyka, A.A., Bahirov, S.R.* (2023). Verkhovenstvo prava i pravovyi prahmatyzm yak naukovy metody doslidzhennia. "Rule of law and legal pragmatism as scientific research methods". Bulletin of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine. P. 98-125 [in Ukrainian].

Hadzhuk Olena,
Doctor of Philosophy,
Assistant Consultant people's deputy of Ukraine,
Kyiv, Ukraine

SYSTEMIC INTERRELATIONS OF CRIMINAL AND CONSTITUTIONAL LAW OF UKRAINE

The article examines the systemic nature of the inter-branch relations of criminal and constitutional law.

Today, in practice, there is an ambiguous situation related to the interpretation of criminal law norms with blanket dispositions. Applying the concept of "general provision", we agree with its understanding proposed in the works of H.Z. Yaremko - it is about "a structural element of the prohibitive criminal norm, which directly only abstractly names or describes the composition of the crime, and in order to determine its specific features refers (directly or indirectly) to the norms of other branches of law, which can be formalized in normative-legal acts, normative-legal contracts and legal customs, and act as an additional normative basis for criminal qualification". The fact is that, unlike criminal law, other legal norms often change more dynamically. In such a case, it may happen that at the time of the act of the subject, one version of the normative legal act of another (non-criminal) branch of law is in force, and during the pre-trial investigation or in the judicial stages of the process, another version is in force. Within the limits of another branch of law, this can lead to a general loss of illegality.

Conflicting scientific positions are expressed in the science of criminal law. It is necessary to address the problem of inter-branch systemic connections of constitutional and criminal law in the analyzed discourse. The systemic functioning of inter-branch relationships of criminal and constitutional law is illustrated using the example of criminal law norms with blanket dispositions. The article demonstrates the significance of inter-branch connections in situations that require prompt decision-making by law enforcement officials, based on existing legal norms. An example is provided to illustrate the direct impact of constitutional norms. It has been confirmed that constitutional norms of direct action may be applied in cases of gaps in criminal law or conflicts between the Constitution of Ukraine and the provisions of the Criminal Code of Ukraine.

According to the author, despite the hierarchical (and according to some sources, subordination) nature of relations between constitutional and criminal law, the inter-branch relations of these branches of law should be characterized by the concept of "interconnection".

Keywords: criminal law, constitutional law, branch of law, systemic, interdisciplinary, relationship.

Отримано 20.10.2023

© Hadzhuk Olena, 2023

DOI (Article): [https://doi.org/10.36486/np.2023.3\(61\).16](https://doi.org/10.36486/np.2023.3(61).16)

Issue 3(61) 2023

<https://naukaipravookhorona.com/>